

GEÇERLİK ve GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI : ÖZ-BAKIM GÜCÜ ÖLÇEĞİ'NİN TÜRKÇE'YE UYARLANMASI

Dr. Nursen Ö. NAHCIVAN

*İ.Ü. Florence Nightingale Hemşirelik Yüksek Okulu
Halk Sağlığı Hemşireliği Ana Bilim Dalı
Araştırma Görevlisi*

GİRİŞ

Günümüzde profesyonel bir disiplin olan hemşirelik mesleği hem bir bilim hem de hemşirelik eylemleri yolu ile bireylerde olumlu değişiklikleri geliştirme amacı olan bir yardım etme ya da sağlama sanatıdır. Bu amaçlı eylemlerin başarılması, öncelikle mesleğin önemli özelliklerinden biri olan uygulamalarını bilimsel bilgi temeline dayandırması ile olasıdır. Hemşirelik bilimi, var olan ya da olası sağlık sorunlarına sahip bireylerle ilişki içinde olan, hemşirelik uygulamasını açıklayan, gerçekleştiren ve önceden tahmin eden gerçekleri ve kuramları içerir. Hemşirelik kuramları, hemşirelik eğitimi, uygulaması ve araştırmalarını yönlendirmede önemli olduklarından, bu alanlarda kullanabilmeleri için çoğunun deneysel olarak araştırılmaya gereksinimi vardır. Kuramsal kavramları ölçmek için geçerli ve güvenilir araçlara gereksinim giderek artmaktadır (7,11).

Orem'in Genel Hemşirelik Kuramı'nın ana kavramlarından biri olan öz-bakım, herkesin karşılaması gereken temel insan gereksinimi olup etkileşim, iletişim ve kültür yolu ile öğrenilen bir davranıştır ve kişinin benlik değerine ya da ben imajına katkıda bulunur. *Öz-bakım* bireyin yaşamı, sağlığı ve iyiliğini sürdürmek için sağlık etkinliklerini yerine getirmesi ya da gerçekleştirmesi olarak tanımlanmaktadır (1,2,3,5,6,7, 12).

Sağlıkla ilgili kişisel bakımlarını yapmalarında yetersizlikleri olan bireylere yardım sağlamada bir araç olarak görülen hemşirelik, hasta ya da sağlam bireyin kendi-kendine karşılayamadığı öz-bakım gereksinimlerini karşılamasında yardımcı olmayı hedefler(7).

Hemşirelik uygulamasında bireylerin öz-bakım gücünün tanınması; (1) var olan/olası öz-bakım yetersizlikleri ve nedenleri konusunda doğru yargıyla

ulaşmada, (2) geçerli ve güvenilir yardım etme yöntemlerini ve hemşirelik sistemlerini seçme ve uygulamada, önemli bir yere sahiptir(1,3,7). Bu nedenle *hemşirelerin bakımın planlanması ve uygulanması aşamasında birey, aile ve grupların öz-bakım başarıma yeteneklerini gözönünde bulundurmaları önemlidir*. Yapılan araştırmalar öz-bakım gereksinimlerinin belirlenmesinde ve karşılanmasında bireylerin “yaş, cinsiyet, gelişimsel ve sağlık durumu, sosyo-kültürel durum, çevresel, aile sistemi ve sağlık bakım sistemi etmenleri, yaşam biçimi ve kaynakların varlığı” gibi *temel durumsal etmenlerin* etkili olduğunu; öz-bakım gücü yüksek olan kişilerin daha yüksek düzeyde benlik kavramına sahip olduklarını, sorunlarla daha rahat başa çıktıklarını ve sağlığı koruyucu, geliştirici davranışları daha fazla sergilediklerini göstermiştir (3,13,14).

Sağlığı koruma, sürdürme ve geliştirmede kişisel sorumluluğa önem veren öz-bakım kuramı'nın ülkemizde de ele alınması, sağlam yöntem ve araçlarla incelenmesi gerekmektedir. Gelişen nüfus yapımızla birlikte artan sağlık bakım maliyetlerinin aşağılara çekilebilmesi, sağlığın korunması ve geliştirilebilmesi, öncelikle stratejilerimizin daha çok insanların sağlıklarından kendilerinin sorumlu tutulmaları ve kendi-kendilerinin bakımlarına etkin katılımlarının sağlanması ile gerçekleştirilebilir.

ÖZ-BAKIM GÜCÜ KAVRAMI

Öz-bakım gücü (self-care agency) kavramı Dorothea E. Orem tarafından geliştirilen “*Genel Hemşirelik Kuramı yada Hemşirelikte Öz-bakım Yetersizliği Kuramı'nın*” ana kavramlarından olup, sağlığın sürdürülmesi ve geliştirilmesi ile ilgili bireyin öz-bakım performansını belirleyen eylem ve güç öğelerinin bileşimidir. *Öz-bakım*, bireylerin kendi sağlığına ve iyilik durumuna sürekli katılımı ve çabası olarak görülürken *öz-bakım gücü* bireyin yaşamı, sağlığı ve iyilik durumunu sürdürmek için sağlık etkinliklerini başlatma ya da uygulama yeteneğidir. Bu yetenek, kişinin kendi bakımını gerçekleştirmesini sağlar, algısal, bilişsel, kişilerarası ve psikomotor özellikleri içerir. Çocukluktan yaşlılığa kadar değişme ve gelişme gösteren bu yetenek, kendiliğinden öğrenme süreci, zihinsel etkinlik, merak, eğitim, denetim ve deneyim yolu gelişir (7,8).

Bireyin çevresindeki bazı etmenler ve koşullar öz-bakım gücünün gelişimini ve kullanımını etkiler. Gücün kullanımı karar vermeyi, tercih ve eylem yapmayı sağlar. Öz-bakım gücünün kullanılabilmesi için bireyde bazı özellikler bulunmalıdır. Bunlar;

1. Öz-bakım için gerekli bir etmen olarak bireyin kendine dikkat etme yeteneği,
2. Var olan fiziksel enerji kullanımını kontrol etme yeteneği,
3. Beden duruşunu kontrol etme yeteneği,

4. Karar vermeden önce bilinmesi gereken koşulları öz-bakım içinde yargılama yeteneği,
5. Gütülenme,
6. Öz-bakım kararlarını verme ve uygulama yeteneği,
7. Teknik bilgi edinme, uzmana danışma ve uygulama yeteneği,
8. Öz-bakımı gerçekleştirmede kişilerarası iletişim, bilişsel, algısal ve yönlendirici becerilere sahip olma,
9. Farklı öz-bakım gereksinimlerini karşılarken öncelikleri belirleyebilme yeteneği,
10. Öz-bakım eylemlerinin sürekliliğini sağlama yeteneğini, içerir (1,3,7,11).

ÖZ-BAKIM GÜCÜ ÖLÇEĞİ'nin TANITIMI

(The Exercise of Self-Care Agency Scale)

Öz-Bakım Gücü Ölçeği, insanların kendi-kendilerine bakma yeteneklerini ya da güçlerini ölçmek amacı ile 1979 yılında Kearney ve Fleischer(4) tarafından Amerika'da geliştirilmiştir. Bu ölçek 43 tanımlayıcı ifadeden(madde) oluşmaktadır.Öz-bakım kavramı ortaya atıldıktan sonra bu konuda geliştirilen ölçeklerin içinde ilk ve en çok kullanılandır. Bireylerin görüşleri hemşirelik uygulaması için önemli olduğundan, ölçek bireylerin öz-bakım eylemleri ile ilgilenme durumlarını değerlendirmeleri üzerinde odaklanmıştır.

Öz-Bakım Gücü Ölçeği'nde her bir ifade, 0'dan 4'e kadar puanlanmıştır. Öz-bakıma karşı yönelimleri 5 Likert-ipli ölçek üzerine deneklerin yanıtlaması ile uygulanır. "Beni hiç tanımlamıyor" yanıtına "0" puan, diğerlerine sırası ile, "1, 2, 3 ve 4" puan verilir. 11 ifade (3, 6, 10, 16, 19, 22, 25, 28, 32, 34 ve 39. maddeler) negatif olarak değerlendirilir ve puanlama ters döndürülür. Öz-bakım eylemlerinin en yüksek değerini gösteren maksimum puan 172'dir. Uygulanması çok kolaydır, 8-10 dakika içinde tamamlanabilir. Amerikan toplumunda Ölçeğin test-tekrar test korelasyonları iki farklı grupta 0.60 ile 0.83; Kuder Richardson 20 güvenirliliği ise 0.65 ile 0.76 alfa değeri olarak bulunmuştur (4).

GEREÇ ve YÖNTEM

Öz-bakım Gücü Ölçeği'nin (ÖBG) Türkçe'ye kazandırılması amacı ile tanımlayıcı ve ilişki arayıcı olarak planlanan araştırma Şubat-Mayıs 1993 tarihleri arasında iki aşamada uygulanmıştır: 1. Aşamada Ölçeğin Türkçeleştirilmesi ve Türkçe ifadelerin geçerliği, 2. Aşamada Türkçeleştirilen ÖBG Ölçeği'nin güvenirliliği ve faktör yapı geçerliği, incelenmiştir.

İlk bölümde, orjinal ölçekteki (The Exercise of Self-Care Agency Scale) ifadeler Türkçe'ye çevrildikten sonra, hemşirelikte uzman üç kişi tarafından gözden geçirilmiş, daha sonra her iki dili(Türkçe-İngilizce) anlayan ve konuşabilen, Türkiye'de yaşamakta olan bir Amerika'lı öğretmen tarafından geriçeviri (back-translation) tekniği ile tekrar İngilizce'ye çevrilmiştir. Bunlar maddelerin asıl İngilizcesi ile karşılaştırılmış ve farklılık gösteren ifadeler incelendikten sonra Türkçe çevirisi tekrar gözden geçirilmiştir. Daha sonra çevirinin geçerliği (dil eşdeğerliliği) araştırılmıştır. İkinci bölümde Türkçeleştirilen ölçeğin güvenilirliği ve faktör yapısı geçerliği sınanmıştır.

Örneklem: İstanbul ilinde eğitimini İngilizce olarak yapan iki Amerikan Lisesi'nin son sınıf öğrencilerinin tümü örneklem kapsamına alınmıştır. En az 6 yıl İngilizce eğitimini almış olan öğrencilerin, Türkçe'de olduğu kadar İngilizce'de de etkin yani iki dil bildikleri varsayılmıştır. Ancak öğrencilerin yoğun ders programları nedeniyle yalnızca bir Lise'de uygulama yapılabilmiştir. Örneklem kapsamına lise son sınıf öğrencilerinin (134 kişi) tümü alınmış, yanıtlama yetersizlikleri ve hataları nedeniyle bu sayı 119'a düşmüştür. Örneklem grubundan rastlantısal olarak 4 grup oluşturulmuştur.

Araçlar : Ölçeğin Türkçe ve İngilizce maddelerinden geliştirilen 4 ayrı form kullanılmıştır. Bunlar;43 maddelik Türkçeleştirilmiş form (Form A), 43 maddelik asıl İngilizce form (Form B) ile karma dildeki form (Form C ve D). Karma dil formları 22 Türkçe madde ve 21 İngilizce maddeden oluşturulmuştur. Hangi maddenin hangi dilde verileceği basit rastlantısal örnekleme yöntemi ile belirlenmiş, Form C'de Türkçe olan ifadeler Form D'de İngilizce, Form C'de İngilizce olanlar ise Form D'de Türkçe olarak yazılmıştır.

İşlem Yolu : Tablo 1'de gösterilen desende olduğu gibi her örneklem grubuna ölçeğin iki dilde olmak üzere farklı iki formu, 5 hafta ara ile iki kez uygulanmıştır. Terazileme(counter-blancing) yönetimin kullanıldığı bu desende her öğrenci farklı zamanlarda ve farklı sıra ile maddelerin Türkçe'sini ve İngilizce'sini yanıtlamıştır. Bu yöntemle maddelerin İngilizce yada Türkçe olarak verilme sırasının ölçek puanları üzerindeki etkisi kontrol altına alınmıştır.

Tablo 1:Çeviri Geçerliği Çalışmasının Örneklemi ve Deseni

Uygulama Grubu	Gruplar	Sayı (n)	Uygulama Formu	
			Test	Tekrar-test
Lise	I	33	A	B
	II	30	B	A
	III	30	C	D
	IV	26	D	C

Çeviri geçerliğinde deneklerin Türkçe ve İngilizce maddeleri eş anlamda algılayıp algılamadıklarının sınanması amaçlanmıştır ve beklentiler şöyledir:(1)Ölçeğin Türkçe ve İngilizce olması, ya da belirli bir dilde önce-sonra verilmiş olması, elde edilen puanlar arasında anlamlı düzeyde farklılık yaratmayacaktır. (2)Test-tekrar test puanları arasında yüksek oranda, anlamlı bir ilişki olacaktır.

Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin değerlendirilmesi, I.Üniv. Haydar Furgaç Bilgi İşlem Merkezi'nde yapılmıştır. Veriler Bilgisayara yüklendikten sonra, SPSS(Statistical Package for Social Science) paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir.

Öz-bakım Gücü Ölçeği'nin dilsel eşdeğerliğini belirlemek için deneklerin İngilizce ve Türkçe ifadelere verdikleri yanıtlar "Varyans analizi" ve "t-anlamlılık testi" kullanılarak karşılaştırılmıştır. Gruplar formlara göre sınıflandırılarak (I:A-B, II:B-A, III:C-D, IV:D-C), ilk ve ikinci uygulamalar arasındaki ilişkiler "Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon" tekniği ile test edilmiştir. Türkçeleştirilen ve dil eşdeğerliği belirlenen aracın güvenirliliği ise sık başvurulan bir güvenirlik ölçütü olan iç tutarlık (internal consistency) (9) ile belirlenmeye çalışılmıştır. İç tutarlılığı belirleyebilmek için Kuder Richardson 20 Alfa ve Madde Toplam Puan Güvenirlik katsayıları (corrected item-total correlation) elde edilmiştir. Ölçeğin faktör yapısının incelenmesi için hipotez destekleyici (confirmatory) faktör analiz tekniği uygulanmıştır.

BULGULAR ve TARTIŞMA

Türkçeleştirilen Öz-bakım Gücü Ölçeği'nin Dil eşdeğerliği ile ilgili Bulgular ve Tartışma

Orjinal ölçeğin Türkçeleştirme işlemi tamamlandıktan sonra geliştirilen form, dört değişik şekliyle (A,B,C,D) ve dört ayrı gruba (I,II,III,IV) ve de 5 hafta ara ile iki kez uygulanmıştır. Dil eşdeğerliği ile ilgili verilerin sistematik analizi, gruplar arası farklılıklar, formlar arası farklılıklar, ve test-tekrar test korelasyonları şeklinde ele alınmış ve yorumlanmıştır.

Gruplar Arası Farklılıklar :Tablo 1'de grupların ilk ve ikinci uygulamadan aldıkları puan dağılımları gösterilmiştir. Gruplar arasında ortalamalarda III.grup hariç diğerlerinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Grupların ortalamaları incelendiğinde deneklerin ilk ve ikinci uygulamadan aldıkları ortalamaların birbirine çok yakın olduğu görülmüştür ($p>0.05$). Sadece karma dil formu uygulanan III.grubun ortalamaları arasındaki fark sınırdadır.

anlamlılık düzeyinde bulunmuştur. Burada dört “t-testinden” sadece birinin anlamlılık sınırında bulunmasını şansa bağlı bir durum olarak yorumlayabiliriz.

Tablo 1: Dört Formun İlk ve İkinci Uygulamalar

Sonucu Gözlenen Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Örneklem	İLK UYGULAMA			İKİNCİ UYGULAMA			t	s.d	p
	n / grup	Form	$\bar{X}$ ($\pm$ S.S)	Form	$\bar{X}$ ($\pm$ S.S)				
33	I	A	118.87(15.26)	B	117.60(17.62)	0.70	32	0.49	
Lise 30	II	B	117.56(23.60)	A	115.03(19.59)	1.19	29	0.24	
30	III	C	119.03(22.79)	D	115.46(22.39)	1.98	29	0.05*	
26	IV	D	116.73(20.04)	C	115.65(22.73)	0.55	25	0.59	

* $p < 0.05$

Formlar Arası Farklılıklar: İlk ve ikinci uygulamadan çıkartılan verilerin incelendiği Varyans analizinde, ölçek Formları (A,B,C,D) arasındaki farkların hiçbir örneklem grubu için anlamlı düzeyde olmadığı görülmüştür ($p > 0.05$) (Tablo2). Bu durumda ölçeğin Türkçe ve İngilizce olması yada belirli bir dilde önce-sonra verilmiş olması, elde edilen puanlar arasında anlamlı bir fark yaratmamıştır.

Tablo 2: Gruplar Arası Farklar

Uygulama	Toplam Kareleri	s.d.	Ortalama Kareleri	F Değeri	P
İlk uygulama	103.38	3	34.46	0.081	0.97
İkinci uygulama	124.79	3	41.59	0.099	0.96

Test-Tekrar Test Korelasyonları: Tablo 3’de test-tekrar test korelasyonları incelendiğinde, birinci ve ikinci uygulamalardan elde edilen puanlar arasında 0.80’den 0.90’a kadar varan yüksek korelasyon değerleri elde edildiği görülmektedir. I.grup için bu değer 0.80, II.grup için 0.86, III.grup için 0.90 ve IV.grup için 0.89’dur. Kearney ve Fleischer(4)’m çalışmalarında bir ay ara ile uygulanan test-tekrar test korelasyonları iki farklı örneklem grubu için 0.60 ile 0.83 olarak bulunmuştur.

Tablo 3: Test-Tekrar Test Korelasyonları

Uygulama Grubu	Sayı (n)	r
I (A-B)	33	0.80*
II (B-A)	30	0.86*
III (C-D)	30	0.90*
IV (D-C)	26	0.89*

*p<0.001

Türkçeleştirilen Öz-bakım Gücü Ölçeği'nin Geçerlik ve Güvenirliğine İlişkin Bulgular ve Tartışma

Madde-Toplam Puan Güvenirliği: Her bir maddenin varyansı ile toplam puan varyansı arasındaki ilişkiyi saptayan madde-toplam puan güvenirliği katsayıları maddeden maddeye farklılık göstermiştir. 8 maddenin madde toplam puan korelasyonları 0.20'nin altında saptandığı için, "7,11,12,19,22,23,34 ve 35.maddeler" yetersiz olarak değerlendirilmiştir. Bu ifadeler ölçekten çıkarılarak madde sayısı 43'den 35'e indirgenmiş ve araştırmanın geri kalan bölümü bu yeni şekliyle uygulanmıştır. Düzeltilmiş madde-toplam puan korelasyon değerleri ise 35 madde için 0.20'den 0.70'e varan bir çeşitlilikle dağılım göstermiştir. Ayrıca 35 maddelik Türkçe Öz-Bakım Gücü Ölçeği'nin madde toplam puan korelasyonları incelendiğinde, 7.ve26.maddelerin korelasyon değerleri çok düşük bulunmuştur.

Kuder-Richardson 20 Güvenirliği: Ölçeğin tüm maddelerine verilen yanıtlardaki tutarlılığın ve madde homojenliğinin incelendiği bu analizde, Kuder-Richardson 20 güvenirlik katsayısı ya da Alfa değeri Türkçeleştirilen form için (43 maddelik) 0.89, İngilizce (asıl) form için 0.88 oranında bulunmuştur. Madde toplam puan korelasyon değerleri yetersiz bulunan 8 madde ölçekten çıkarıldıktan sonra Türkçe ölçeğin son şeklinin (35 maddelik) alfa değeri 0.92'ye yükseltmiştir (Tablo 4). Elde edilen verilere dayanarak bu örneklem grubu için Ölçeğin yüksek iç tutarlılığa sahip olduğu söylenebilir. Whetstone (14) ÖBG Ölçeğinin iç tutarlılığını 0.78 olarak bulmuştur.

Tablo 4: Ölçeklerin Ortalama, Standart Sapma ve Alfa Değerleri

FORMLAR	Madde sayısı	$\bar{X}$	$\pm S.S.$	Alfa değeri
Asıl Ölçek	43	116.38	18.48	0.88
Türkçeleştirilmiş ÖBG Ölçeği	43	118.25	19.52	0.89
Türkçe ÖBG Ölçeğinin Son Şekli	35	98.25	19.28	0.92

Faktör Yapı Geçerliliği:Türkçeleştirilmiş öz-bakım gücü ölçeğinin (43 maddelik) Faktör yapı geçerliliği *hipotez destekleyici faktör analizi* yapılarak araştırılmıştır. Çalışmada toplam 33 madde faktör kapsamına girmiş olup toplam varyansın %43.3'ünü açıklamaktadır. Dört faktörlü çözümlemede 11 maddelik Faktör I toplam varyansın % 24.4'ünü, 10 maddelik Faktör II % 8.1'ini, 10 maddelik Faktör III %5.7'sini ve 2 maddelik Faktör IV %5.1'ini açıklamaktadır(Tablo 5). Çoğu maddeler Faktör I,II ve III'de toplanmış olup Faktör IV'te sadece 2 madde yer almıştır. Elde edilen korelasyon değerleri 0.40 ile 0.80 arasında değişmiştir. Hipotez destekleyici Faktör analizi, asıl ölçekteki 4 faktörlü çözümlemeye uygun bir yapı göstermiş olup, maddelerin dağılımında ise benzer yapıyı göstermemiştir.

Asıl ölçek için yapılan faktör analizlerinden Whetstone'nun(14) çalışmasında, 12 maddelik Faktör I çoğunlukla *öz-bakım yeteneğini*, 6 maddelik Faktör II *öz-bakım sorumluluğunu*, 4 maddelik Faktör III *öz-bakım saygınlığını* ve 4 maddelik Faktör IV *Öz-bakımı değerlendirmeyi* yansıtan maddelerden oluşmuştur. Korelasyonların 0.42 ile 0.78 arasında değiştiği ve toplam 26 maddenin faktör kapsamına girebildiği görülmüştür. Riesch'in(10), benzer doğrultudaki çalışmasında ise 12 maddelik Faktör I "*benlik-kavramını*",12 maddelik Faktör II "*öz-bakım sorumluluğunu*", 5 maddelik Faktör III *biği araştırma ve danışmayı* ve 6 maddelik Faktör IV *edilgenliği* içeren maddelerden oluştuğu ve toplam 35 maddenin faktör kapsamına girdiği, toplam varyansın %40.4'ünü açıkladığı bulgulanmıştır.

Tablo 5:Türkçe Öz-Bakım Gücü Ölçeğinin Faktör Yapısı

Madde	F I	Madde	F II	Madde	F III	Madde	FIV
1	.5844	13	.6349	2	.5783	8	.6955
5	.5686	14	.4901	4	.5858	9	.5237
20	.4542	15	.6738	10	.6305		
24	.6136	16	.6078	12	.5008		
30	.8001	17	.5682	18	.4503		
36	.6502	25	.5237	21	.5438		
37	.6720	28	.5658	26	.7579		
38	.7712	29	.5733	27	.6224		
40	.7071	32	.4813	31	.5538		
41	.5518	42	.6393	33	.4228		
43	.4033						
(Eigenvalue)							
	10.495		3.497		2.45		2.20
(Yüzde)	24.4		8.1		5.7		5.1

Kearney ve Fleischer(4) ise, bireyin öz-bakım gücünü kullanmaya katkı sağlayan 4 alt yapı(durumlara karşı etkin yanıt;bireyin güdülenmesi;bireyin bilgi temeli ve öz-saygısı) tanımlamıştır. İncelemeler sonucunda Türkçe Öz-Bakım Gücü Ölçeğindeki Faktör I kapsamına girmiş maddelerin daha çok “*bilgi araştırma ve danışmayı*”, Faktör II'nin “*öz-bakım sorumluluğunu*”, Faktör III'ün “*benlik-kavramını*” yansıtan maddelerden oluştuğunu söyleyebiliriz. Faktör IV'teki madde sayısı yetersiz olduğu için hangi durumu yansıttığı konusunda açık bir fikir vermemektedir. Bulgular her ne kadar diğer çalışmalardaki faktör yapılarındaki maddelerin dağılımına benzer bir yapı göstermemiş olsa da dört faktörlü çözümlenmeye uygun olduğu söylenebilir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bireylerin öz-bakım yeteneklerini ölçen Öz-Bakım Gücü Ölçeği'ni Türk literatürüne kazandırmak amacıyla planlanan ve uygulanan çalışmada, ÖBG Ölçeği'nin Türkçeleştirilerek geçerlik ve güvenilirliğinin yapılması işlemleri sonucunda;

- Türkçeleştirilen ölçeğin dil açısından asıl İngilizce Formundan istatistiksel düzeyde farklılık göstermediği ve iki dilde yazılmış olan formların eş değerde olduğu sonucuna varılmıştır. Bulgular, bu örneklem grupları için ölçeğin *yüksek iç tutarlılığa* sahip olduğunu göstermiştir. Diğer bir iç tutarlılık testi olan madde-toplam puan korelasyonları maddeden maddeye farklılıklar göstermiş olup, 8 maddenin (7, 11, 12, 19, 22, 23, 34 ve 35.maddenin) korelasyon değerlerinin beklenenden (<0.20) düşük çıkmasıyla, ölçeğin madde sayısı 43'ten 35'e indirgenmiştir.

- Faktöriyel yapı geçerliği incelendiğinde, ölçeğin İngilizce formunda olduğu gibi dört faktörlü çözümlenmeye uygun olduğu belirlenmiştir.

Öneriler :

- Türkçeleştirilerek geçerlik ve güvenilirliği yapılan Öz-Bakım Gücü Ölçeği'nin(35 maddelik) daha rafine olması için;ölçeğin, değişik sosyo-ekonomik düzeyleri, yöreleri ve yaş gruplarını temsil eden örneklemelere uygulanması, değişmezliğinin araştırılması ve yetersizliği görülen 7.ve26.maddelerin daha anlaşılır bir duruma getirilmesi için başka araştırmacılar tarafından da kullanılarak test edilmesi,
- Sağlığın korunması, sürdürülmesi ve geliştirilmesi alanlarında bireye sorumluluk veren Orem'in Genel Hemşirelik Kuramı'nın ülkemizde de hemşirelik eğitimi, araştırması ve uygulama alanlarında kullanımına yer verilmesi; ilgili kavramları ölçmek için geçerli ve

güvenilir araçların geliştirilerek sınanması ve kullanımlarının yaygınlaştırılması, önerilir.

ÖZET

Bu çalışma, hemşirelik eğitimi, uygulaması ve araştırmasında en çok kullanılan "Orem'in Genel Hemşirelik Kuramı" ile ilgilidir. Araştırma bireylerin öz-bakım güçlerini belirleyen Öz-Bakım Gücü Ölçeği'ni Türk literatürüne kazandırmak amacı ile tanımlayıcı ve ilişki arayıcı olarak planlanmıştır.

İki aşamalı olarak gerçekleştirilen araştırmanın ilk bölümünde, İngilizce olan Öz-Bakım Gücü Ölçeği'nin Türkçe çevirisinin dil geçerliği; ikinci bölümünde Türkçe formun güvenilirliği ve faktör yapı geçerliği sınanmıştır. Toplam 119 iyi İngilizce bilen lise son sınıf öğrencisine, ölçeğin hem Türkçe hem de İngilizce metni farklı sıra ve zamanlarda uygulanmıştır. Varyans Analizi, t-testi, Kuder Richardson 20 güvenilirliği, Madde-Toplam Puan Korelasyonu, Pearson Korelasyonu ve Faktör Analizleri ile inceleme sonucunda, dil farklılıkları açısından istatistiksel olarak karşılaştırılan ölçeklerin birbirine çok benzediği, yüksek iç tutarlılığa sahip olduğu ve dört faktörlü çözümlenmeye uygun bir faktör yapısı gösterdiği belirlenmiştir.

SUMMARY

A Study of Reliability and Validity: The Turkish version of the exercise of self-care agency scale:

This study is interested in Orem's General Theory of Nursing that is one of the most utilized theories in nursing practice, education and research. The purpose of this study is Turkish version of the Exercise of Self-Care Agency Scale is to test the validity, reliability and the factor structure.

The results showed that the Turkish Self-Care Agency Scale is a reliable and valid instrument. The factor structure was found similar to those reported in the literature, indicating to a four factor.

KAYNAKLAR

1. Fawcett, J.: Analysis and Evaluation of Conceptual Models of Nursing. F.A. Davis Company, Philadelphia, 2 nd ed., (1983), p.205.
2. Fitzpatrick, J.J., Whall, A.L.: Conceptual Models of Nursing Analysis and Application. Appleton and Lange. California, 2 nd ed., (1989), p.165.

3. Joseph,L.S.:Self-care and nursing process, *Nurs Clin Nort Am*, 15:131-143,(1980).
4. Kearney,B.Y.,Fleischer,B.J.:Development of an instrument to measure exercise of self-care agency. *Res Nurs Health*, 22:25-34, (1979).
5. Meleis,A.I.:Theoretical Nursing:Development and Progress. J.B.Lippincott company,Philadelphia,2 nd ed.,(1991),p.392.
6. Michael,M.M.,Sewall,K.S.:Use of the adolescent peer group to increase the self-care agency of adolescent alcohol abusers, *Nurs Clin North Am*,15:157-176,(1980).
7. Orem,D.E.:Nursing:Concepts of Practice. Mosby Year Book,St.Louis,4 th ed.,(1991).
8. Orem,D.E.:Concept Formalization in Nursing:Process and Product. The Nursing Development Conference Group. Little, Brown and company, Boston, 2 nd ed.,(1979),p.181.
9. Öner,N.:Kültürlerarası ölçek uyarlamasında bir yöntembilim modeli, *Psiko Derg*,IV.Ulusal Psikoloji Kongresi Özel Sayısı,6:80-82,(1987).
10. Riesch,S.K.:Changes in the exercise of self-care agency, *Western J Nurs Res*,10: 257-273, (1988).
11. Senten,M.C.M.:The Well-being of Patients Having Coronary Artery Bypass Surgery: A test of Orem's self-care nursing theory. Doctorate Thesis, Maastricht,(1991).
12. Simmons,S.I.:The health-promoting self-care system model: directions for nursing research and practice, *J Adv Nurs*, 15:1162-1166,(1990).
13. Whetstone,W.R.:Perceptions of self-care in East-Germany:a cross-cultural empirical investigation, *J Adv Nurs*,12:167-176, (1987).
14. Whetstone,W.R.:Perceptions of self-care in Sweden:a cross-cultural replication, *J Adv Nurs*, 14:962-969, (1989).